

Auttoiko läheisyys evakkotiellä?

Siellä ne kulkevat mukana, hyvät ja huonot muistot, ruumiin muistissa, joka muistaa, kokoaa tuntemuksiaan Kaarina. Hän osallistui kosketuselämänkertojen kirjoittamiseen. Niitä tutkija Taina Kinnunen käytti muun aineiston tukena kirjoittaessaan kirjan suomalaisesta kosketuskulttuurista.

Asenteellisuudesta kertoo paljon Kinnusen paljastus, miten osa mieskollegoista tirskei kuullessaan hankkeesta. Sama suhtautuminen näkyi myös siinä, että Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran verkoston kautta kerätyt kosketuselämänkerrat olivat pääosin naisten kirjoittamia: 38 naisen lisäksi koskettamisesta kirjoitti vain viisi miestä.

Kirja on saanut nimensä vanhan suomalaisen sananparren mukaan, jonka mukaan "Vahvat kestää yksin, heikot silytyksin". Kirja analysoi kosketusta lasten hoivassa, parisuhteessa ja niiden lisäksi esittelee hoitavaa ja kasvattavaa kosketusta. Tutkija toteaa, miten oman kulttuurin erityislaadun ymmärtää parhaiten vertaamalla sitä vieraisiin kulttuureihin. Kinnusen kirjan pohjalta voi kysyä, miten karjalainen perinne kosketuskulttuurissa eroaa muun Suomen kosketuskulttuurista.

Kosketuksen perustavanlaista merkitystä on alettu ymmärtää paremmin, kun on tunnistettu oksitosiini. Se on verenkierrossa ja aivoissa esiintyvä hormooni ja välittäjäaine, jota syntyy hyvässä kosketuksessa. Kokeissa on todistettu, miten oksitosiini alentaa verenpainetta, laskee sydämen sykettä, vahvistaa immunitettia ja lievittää jopa kipua. Se myös rohkaisee myönteiseen yhteyteen toisten ihmisten kanssa. Vastaavasti oksitosiinin puute johtaa eristäytymiseen ja vihamieliseen kanssakäymiseen. Vahingoittava kosketus vaikuttaa päinvastoin kuin myönteinen läheisyys ja lisää haitallisten stressihormonien pitoisuuksia.

Elämänkertojen sisällön Kinnunen kokoaa toteamalla, ettei usealla kirjoittajalla ole lainkaan muistoja vanhempiensa läheisyydestä. Sen sijaan muistot henkisestä ja ruumiillisesta satuttamisesta ovat yleisiä. Kinnunen arvelee, että kovissa elinoloissa tunnekyllmyydestä tuli hyve, jota ilman ei uskottu selvittävän niukkuudesta ja sotien koettelemuksista.

Muistellessaan omaa lapsuuttaan Kinnunen tunnustaa, että lausahdus "en käy missään" oli ihailtavimpia asioita, joita aikuiset saattoivat kertoa kuulumisistaan. Kinnunen myöntää myös huomanneensa nuorempana, että on liian sosiaalinen ja kova kyläilemään.

Karjalaisuudesta tehdyissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, miten evakkojen sukurakkaus samoin kuin tiheä kyläily naapureissa hämmästytti mutta myös kiusasi monilla paikkakunnilla. Kinnusen kirjan haastatteluaineistossa lainataan muutamaa karjalaistaustaista, joiden lapsuuden kosketuskokemukset ovat olleet tasapuolisesti myönteisiä ja kielteisiä. Yksi kirjoittajista, Marjatta, vertailee isäänsä ja äitiään. Isä oli vastakohta karjalaistaustaiselle äidille ja äidin sukulaisille, jotka halusivat ahkerasti ja joiden syliin saattoi kiivetä.

Kinnusen mukaan elämänkertojen lämpimät lapsuusmuistot liittyvät yhteisöllisyyteen ja tietynlaiseen huolettomuuteen. Monien evakkolasten muisteluksia ajalta ennen evakkoon lähtöä voi kuvata samoin samoin.

Nuorempien polvien kokemukset Kinnunen tiivistää toteamalla, ettei sotasukupolvien tarumaa käsitelty koskaan. Ninpä kosketuselämänkerrat kertovat, ettei 1950-1960 -luvulla syntyneillä ole juuri kokemuksia kotona saadusta hellyydestä. Vasta nuoremmat muistavat ja kertovat arkeen luonnollisena asiana kuuluneesta perheen läheisyydestä.

Kirjassa Kinnunen mainitsee myös yleisesti tunnetun asian: suomenruotsalaisten parempi terveys verrattuna suomenkielisiin liittyy heidän tiivimpään yhteisöllisyyteensä ja sitä konkreettisesti luovaan arkiseen läheisyyteen. Vielä olisi tilaisuus tutkia myös karjalaisten yhteisöllisyyttä ja esimerkiksi sitä, miten evakkolapset ovat selvinneet kaikesta kokemastaan. Väestötietorekisteristä voisi kiinnostunut tutkija hankkia tiedot luovutetuilla alueilla asuneista ja vertailla heidän elämänkaartaan muilla Suomen alueilla syntyneisiin. Ovatko esimerkiksi 1930 syntyneet evakkolapset pitkäikäisempia vai kuolevatko he aikaisemmin kuin samana vuonna muualla Suomessa syntyneet?

Anne Kuorsalo

Taina Kinnunen: Vahvat yksin, heikot sylityksin, Kirjapaja 2013, 236 s.